

Марія Штефанюк
Науковий керівник – проф. Ткач Л. О.

**Тезаурус української реклами
кінця XIX – першої половини XX ст. як інструмент
її лексикографічного задокументування**

Розвиток української реклами та формування і становлення рекламного стилю української мови припадає на кінець XIX. – першу половину XX ст. Цей період характеризується значним зростанням кількості періодичних видань, у яких, окрім суто інформаційних матеріалів, публіцистики, творів художньої літератури, звітів, подавали численні рекламні оголошення. За змістом та мовно-стилістичними особливостями ці тексти становлять цінне джерело для історико-культурологічних, соціологічних та лінгвістичних досліджень.

Рекламні матеріали, що публікувалися в чернівецьких газетах «Буковина», «Добрі ради», «Хлібороб» та ін., уперше стали предметом спеціальної уваги у працях Л. Ткач, А. Закутньої (Прокопової) [6; 4; 5] й розглянуті як такі, що мають важливе, а в окремих випадках – і виняткове значення для лексикографічного опису української мови. Адже саме ці тексти містять концентрований, багатий репертуар товарної номенклатури та інших груп лексики. За нашими спостереженнями, в 48 рекламних оголошеннях «Дому товарного Б. Бальтінестра-молодшого», що їх газета «Буковина» публікувала впродовж 1898–1909 рр., міститься понад 900 лексичних одиниць, з яких переважну більшість становлять назви рекламованих товарів; кількість контекстів до реєстрових слів становить близько 4700.

Окремі слова та значення, відомі й уживані в українській мові названого періоду, зафіксовані тільки в рекламних текстах. Особливо це стосується назв предметів / товарів міського побуту та культурного вжитку (модного одягу, взуття, прикрас, аксесуарів, предметів для професійної діяльності / особистої гігієни / приватного листування / декорування помешкання, предметів для подорожі, дозвілля, занять спортом тощо).

Вважаємо, що рекламні оголошення можуть стати джерельною базою для загальнономовних та спеціалізованих тезаурусів [2; 3], для стилістичних та ідеографічних словників. Такі типи словників

створюються не тільки для збереження лексики, а й для використання в пошукових системах. Сам термін *тезаурус*, що його в середині 1970-х рр. використовували ще тільки як лінгвістичний, тепер має ширше застосування, порівн.: „1. *лінгв.* Словник, що подає лексику певної мови в найбільшому її обсязі. 2. Лексикографічна праця, у якій показано семантичні відношення (родо-видові, синонімічні та ін.). 3. *інформ.* Повний систематизований набір відомостей з певної галузі знань, що дозволяє людині або ЕОМ у ній орієнтуватися” [1, с. 527]; *інформаційно-пошуковий тезаурус* – спеціально складений нормативний словник лексичних одиниць інформаційно-пошукової та природної мови, призначений для пошуку слів за їх значенням.

Лексика рекламних текстів кінця XIX – початку XX ст. потребує детального вивчення і задокументування для якомога повнішого розкриття усіх аспектів розвитку лексичного фонду української мови. Найбільш відповідним для її опису є словник-тезаурус, що дає змогу подати окремі тематичні, лексико-семантичні групи, варіантні та синонімічні одиниці тощо.

Список літератури

1. Бирик С. П., Сютя Г. М. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / За ред. С. Я. Єрмоленко. Харків: Фоліо, 2006. 623 с.

2. Дарчук Н. Теоретичні питання моделювання ідеографічного тезауруса української мови. *Збірник наукових праць Інституту філології КНУ ім. Тараса Шевченка. Серія „Мовні і концептуальні картини світу”*. 2014. Вип. 48. С. 138–148.

3. Сірук О. Загальномовний і спеціалізований тезауруси: порівняльний аналіз. *Науковий збірник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія „Українське мовознавство”*. 2009. Вип. 39. С. 100–107.

4. Закутня А. Ю. Друкована реклама кінця XIX – першої половини XX століття в контексті пошуку джерельної бази для словникового опису українського міського койне цього періоду. *Studia Philologica: зб. наук. праць*. Київ, 2018. Вип. 10. С. 39–52.

5. Ткач Л. О. Назви одягу в рекламних текстах кінця XIX – початку XX ст. (за матеріалами чернівецької газети «Буковина») / Ткач Л. О., Прокопова А. Ю. *Současná ukrajinistika : problémy jazyka, literatury a kultury*. Olomouc, 2016. Р. 169–173.

6. Ткач Л. Українська літературна мова на Буковині в кінці XIX – на початку XX ст. Частина 1: Матеріали до словника. Чернівці: Рута, 2000. 408 с.